

Gaýrat goýazy gelende...

Category: Kitapcy, Sport we turizm

написано kitapcy | 22 января, 2025

Gaýrat goýazy gelende... GAÝRAT GOÝAZY GELENDE...

Sen türkmen aganyň ujasyndan uzap, ýanyndan ýaýran, goly ganaty, döş-damary dälmi? Onda sen saýhallydan sarmakly, gaýratlydan görmekli, namysdyr arly, çyn kesbi-kärli, didesi nurly bolmaga borçlusyň. Eger sen gowulygyň gyrasynda görünmän, baran ýeriňi çay-çanak edişiňe, oglan atasy bolansoňam, diriniklilik bilen waýa başyny çatmadyňmy? Onda, ilk-ä seň, şarikli öwlüýäňe ýatan ataň tümmegi titrär. Soňam... Hawa, hawa, süňkleri şakyrdaň oňurgasyna beze çykar. Yzyndanam, seň soňy saplanmaz pyssy-pyjurlykly alasarmyklygyň zerarly, tä kyýamat-magşar bolynça görinde dik oturar.

Ana, şol sebäplem, biz bakylyga baran baba-kelanlarymyzy birahat etmezlik üçin, gitdigiçe wakyballyga, gitdigiçe pugtumallyga ýetip, gitdigiçe-de, goşgunymyzy syrdamaly. Edep-ekramdyr girim-çykymymyz bilen ýagşylyga ýaran bolup "Aý, ini,

ataň rahmet!" diýdirip, alkyş almaga çalyşmaly.

Şeýle-de, ynsaby täretli ynsan balasy öz kökenli kowçumyna egele guradyp otyrmy ojagyndaky saçak başynda? Şonda ol ýerliksiz ýaňralyga ýaran bolşuna, pyňkyragetdin, sümüginе at daňaýmaly etmän, ýa gaýry bir gotur gijemä ýetmän, belay-kalay öz hatyrasyny goraglamaly. Goňşy-golamyň ýaýlymly ýygynçagyna baranda-da öz nesil ulgamyna ysnat getirmän, oň at-abraýy üçin çalyşmaly. Işdir ýa aýry alada dahyl gelşiňe, ýanaşyk syrgyna düşdünmi? Onda-da sen öz küren-kendiňe kesapat, ýagny çirk ýetirmezligiň aladasyna berlişiňe, pälipäkizelik bilen bile dem alaýmalysyň. Oň başga dagysy bolmaz. Ýa-da sen etrapdyr welaýatyňdan çykyp, golaý uluslaňňa aralaşdyňmy? Täleý tüweleýi tigirlänsoň. Şeýle halatlarda hem sen egniňi sallaýman, guýmy dürdäneligiňi saklaýşyňa, göbek ganyň gatylan sahawatly topragyň üçin kükrek germäge taýýar bolaýmalysyň.

Eger sen birden-bire dogduk Diýaryňdan daşlaşyp, uzak ülkelere aýak basdyňmy? Şonda sen öz mährem mekanyna gep getirmeden-ä, elli bizar, gaýta oň mertebesini göge galdyrmaly. Çynma-çyna gelende bolsa, Ata Watan üçin gandyр jan bermäge ýekeje-de ikirjiňlenäýmeli dälsiň.

Hawa, eziz ýurduny garaçygy ýaly apalap ýören il ogly, hakykatdanam, şeýle ýanbermez bolşuna, meşhur Magtymgulyňnyň "Iş geldi, başa düşdi, merdana boldum indi" diýen ýörelgesindrn ugur almaly elmydama.

Onsuzmy? Onsuz onuň ýyndamly samanhana çenlidir. Onsuz ol ýalan ýylgyranyň synyndan aslyşagetdin, baş günlük elpeşelpelik üçin, alyslara aşar-da "Aý, bir ýazykdan är ölesi yok-la" diýşine, ýandym şährimden hatyny gönderip ugrar.

Eger il ogly-gerçegiň, aýasy sürçegiň, deri burçak-burçagyb Watana-götene bolan mähir-muhabbeti baş perdedeb owazlanma, onda-da, zarňyldyly owazlanma berdimi? Onda ol baran işini bitirip, giden ýerinden getirip, eden işi nusgalyk, geplän gepi güwälik merdi-merdana öwrülme bilendir.

Şan-şöhraty dünýä doluşyna, türkmen topragyna at-abraý äkelen Altymyrat inem jany jenewüt ýaly gaýraty goýazylaryň biri. Köpden bari onuň bile yüzbe-ýüz oturyp, hemsöhbet bolmaň arzuwynda gezip ýörsemem, herki zadyň wagty-sagady bar diýleni. Tä azaphon aşnalam Amanmuhammet Nepesdir Hangeldi Myrat Kiçi dagy yzlaryna kelte tirkelen ýaly edip, akýaply Altymyrat Orazdurdylara eltinçä, rä ýazyjy Amanmuhammet Nepes özünüň Altymyrat barada ýazan oçerkine meniň redaktor

bolmagymy ündeýänçä, men üç öwrä dünýä çempiony bolsa-da, onuň erjellikden gelip çykýan edermenlige beslenen ömür ulgamyna beletligem diňe daş gulakdandy.

Şonda biz Altymyrat inini trener agasy Orazberdiniň öýünden gözlesegem, ahyry ony bir duşdaşynyň aýdym-saz üýşmeleňinden tapdyk.

Dogrusyny dogry diýmeli. Men:

Gerdenleri çiginlek,
Syrdam boýly, eginlek,
Erleň-ýarlaň burunlak,
Gujak ilmez garynlak –

– ýapy ýaly bir äpet pyýada bilen gabatlaşdakdym welin, gör-ä!
Onuň!

Atamyrat pälwan	Artyk pälwan
Alymämmet pälwan	Balkan – Rejep pälwan
Amangeldi pälwan	Bähbit pälwan
Annaberdi pälwan	Beken pälwan
Annadurdy-Ýagsoran	Berberi pälwan
Arabaçy pälwan	Bähit pälwan
Wellek pälwan	Dady pälwan
Gazak pälwan	Dowul pälwan
Gapur pälwan	Doň pälwan
Gara pälwan	Düýe-Begjan pälwan
Garly pälwan	Jeň pälwan
Geldimyrat pälwan	Jollyk pälwan
Gotur pälwan	Jumamyrat pälwan
Guldurdy pälwan	Zomy pälwan
Gurban pälwan	Kese pälwan
Güýç pälwan	Kiçi pälwan
Möwlan pälwan	Leňner pälwan
Mämmet pälwan	Molla pälwan
Mäti pälwan	Mommy pälwan
Naýza pälwan	Torköýnek-Orazdurdy pälwan
Nepes-Çaka pälwan	Täşli-Goçak pälwan
Nurgeldi pälwan	Hojamyrat pälwan
Öküz-Gurbanberdi pälwan	Hokgaýaka pälwan

Öwezli pälwan
Pallak pälwan
Palta pälwan
Peleň pälwan
Pendili pälwan
Popuş pälwan
Poşmak pälwan
Päwi pälwan
Salar pälwan
Teke pälwan
Töre pälwan

Hudaýberdi pälwan
Çary pälwan
Çoluk pälwan
Çopan pälwan
Ylýas pälwan
Şalar pälwan
Şally pälwan
Şeňnew pälwan
Ekizbaý pälwan
Ýazjan pälwan

– ýaly atly türkmen pälwanlarynyňky kysmy syrtlaşyp münäýmeli murtam, ýüzüne garadygy howuňy basyp zamanaňy jünnek edýän hyrsyz syratam, guşak ýetmez bilem, at maýrar agramam ýok. Agam pahyr aýtmyşlaýyn, bisakgaldan bir ýalyň ýüz ýaş ýigit. Ýöne jigerli ýüzünde dogum ody oýnaklap duran orta boýly Altymyrat ini edil çeňk ýaly. Seredäýmäge müçesi çaklaňrak görünse-de, basan ýerinden ot çykyp, gördügiň gözünü dokundyrýar. Görşende elleriniň gataňsylygy aýalamma aňdymadygam bolsa, onuň otlukly gözlerindäki güýç-gujur gorabany diýsene.

Aslyýetinde, şeýdip, dogumyň daşyp, hyjuwyň joşup, imriner ilerlemelere ýetirmese, sen her näçe ýürek ursaňam, telwasly ýeňne ýaran bolmarsyň. Galyberse-de, azym-azym ülkelerden eline tüýkürişine, ynamyny uçganakladyp, müňde bir arzuw bile bäsleşmä gelen gözi ýetik gerçekleri tozanyna garagetdin, Türkmen aganyň berkararly baýdagyny parlady, onuň Gimnine kebzäni jümşüldeder göçgün berdiräýmek Ärmämmediňem Ärmämmediniň işi ahyryn.

Ine, şeýdibem Türkmeniň abraýyny arşa götermek üçin berçawly böwetleri böwsüp gelen Altymyrat jan bilen tanyşdym. Oňa egin deňäp, Baýramalynyň pagta arassalaýjy zawodynyň işgärleriniň oňünde-de çykyş etdik.

Ana, şonda jemagatyň oňa buýsançdyr begenç, söýünçdir guwanç bile garaýşyny göremde "Wah, meň şu kem-köşeligim haçan galarka? Näme üçin Altymyrat inini zähmet kollektiwleri bilen

ýüzbe-ýüzlüğe irräk ýetirmedimkäm?" diýip, özümem sykladym.
Ol dözmez janköýerleri bile pikirini paýlaşyp durka-da,
türkmen sportunyň asyrlardan aşa-aşa biziň günlerimize gelip
ýeten şanly sahypalaryny ýatladym.

Taý tapylmaz talantdyr pähim-paýhasy bile jümle-jahanda
birinji bolup sadranç-küşť baýdagyny bulan Muhammet as-Suly
as-Şadranjy.

Atasy Jygalybeg tarapyndan tekini tutulan Gyraty bile
görülmedik menzillere ýetip, giňliginden elheder alaymaly
çaýlardan dal bedewini towusdyryp, ýedi pilden ok geçiren
Görogly agam.

Ala golly sapany bile ganymyňa paýhynlama salan erenler
biçüwli Garaja çopan.

Sesini ýarym menzile ýetirişine, Garrygala söweşinde (1857 ý.)
öwrüliş pursatyny döreden Durdy han ýanyk.

Şol uruşda çyrpyly sapanyny şarpyldadyp, ýowuz ýagynyň
serkerdesi Japarguly hanyň eýeriniň gaşyndan uran Söýün
Sapanly.

Birinji jahan urşunda ýüzin salyp barýan bedewleriniň bykynyna
bukulyp "Be, biz goçak bagtl-ow! Gör-ä, bir topar tagy at
gelýä-dä, üstümize tasap" diýşip duranlary berdilik işgiline
(zynjyryna) kökeren ýelden ýüwürük türkmen jigitleri.

Egnine boýunturuklyk agajy alyp, Tejenden Mara çalganaklap
barýarka, ýazlagçylaň ýanda düşlände, olara kowalap keyik
tutup beren Garaýyndam akgam.

Jöwmes jahylka haýatyň ugruja haýdaşlap, onuň erňeginde goýlan
telpegi aýagy bilen kakysyna, ýanaşdyrylyp goýlan ýedi
taýharyň üstünden, şeýle-de, Güljemal hanyň toýunda iki sygyr
döläň depesinden gaýdyrylyp geçen, Gandaharda ýesirkä,
çommaly, ýagny, it oturyşyny edip, okdurylyşyna, elini ýere
dirägetdin uly haýkylyk bile ýokarysy gyzganly iki adam boýy
howludan aşyrylyp, owganly garyndaşlara şowhunly tomaşa
görkezen Garryr bagşy...

Hawa, biziň kebzinde sök seräýmeli, baldyrlary juwazlyk ýaly,
ineriň budundan burun aldygy, oňa uzyn-uzyn bagyrdyberýän döşi
gapak kysmy könelemmiz niredede bolsa-da, halkynyň abraýy üçin
aşyklysyna agram düşürüp, garşydaşlaryna çopan badakdyk

şallyny, (ol emeller Çopandyr Şally pälwana dahylly) salmadan
gaýra durmady.

Şeýle-de olar:

Bir ýyl öňe seretseň,
Süle ýetişdir.
On ýyl öňe seretseň,
Daragt ýetişdir.
Elli ýyl öňe seretseň,
Gyz ýetişdir.
Ýüz ýyl öňe seretseň,
Ogul ýetişdir.
Müň ýyl öňe seretseň,
Şägirt ýetişdir ~

– diýen ýörelgä ten berip, mynasyp oruntutarlaryňam burnuny
sykdy.

Hawa, jan jigim!

Sen türkmen sportunyň lowurdyly bir halkasy. Sen külli
Türkmeniň göz guwanjyna öwrülip, onuň adyny äleme
çawlandyrdyň.

Goý, seniň aýagyňa ýörme çolaşman, gadamyňa gül bitsin! Seň
ýeňişli ýörelgäňe husurlanma saljak kastly kitüwkeşleňňem,
näme, ýoly ters bol-a.

Şeýdip, il buýsanjyna ganaty goşalanmalar girizip ýörkäňem,
şägirtleň daşyňda egele gurap, yzyň janly kerwene dönsün!

Ümür ESEN. Sport we turizm